

Moedertaal plus twee: wordt meertaligheid de norm?

Meertaligheid is een zuiver pedagogische kwestie. Meertaligheid is een zuiver politieke kwestie. Deze uitspraken tonen aan hoe ver de standpunten uit elkaar liggen in een essentieel Europees debat. **Marie-Nicole Rubio** en **Andrée Tabouret Keller** verzorgen de inleiding van deze twaalfde Kinderen in Europa. Ze hebben het over taaldiversiteit.

Volgens recente schattingen leeft meer dan de helft van de wereldbevolking in een meertalige streek. Er worden twee of zelfs meer talen gesproken. Deze vele meertalige omgevingen in onze wereld zijn vooral het gevolg van grote veranderingen, die ook onze levenswijze hebben beïnvloed. Denk maar aan de verplichte invoering van het basisonderwijs, en bijgevolg een wijdverspreid schriftelijk gebruik van de nationale taal. Vaak verschilt die taal sterk van de gesproken streektaal. Ook het vastleggen van officiële staatsgrenzen staat haaks op de taalrealiteit. En dan is er nog de verplichte invoering van talen door (vaak Europese) koloniale mogendheden, de urbanisatie van bevolkingen met een al dan niet landelijke achtergrond én de wijdverspreide internationale migratie.

‘Meertalige context’ is een vrij algemene term. Die vertelt ons niets over wie de taal gebruikt om wat te zeggen, hoeveel mensen een taal spreken en welk percentage van de bevolking effectief ‘meertalig’ is. Volgens de Raad van Europa is meertaligheid ‘de competentie om verschillende talen te gebruiken in communicatie en om deel te nemen aan interculturele inter-



actie’. Het is dus een rekbaar begrip. Meertaligheid vertelt ons niets over de sociale omstandigheden, die tot het gebruik van één of meer talen leiden. We weten ook niet waarom de ene taal thuis gebruikt wordt en de andere op school, of waarom iemand verkiest om financiële zaken met zijn partner in de ene taal te bespreken, en de opvoeding van de kinderen in een andere. De twee begrippen vertellen ons evenmin iets over wetten die het gebruik van talen vastleggen, over welke taal als ‘officieel’ wordt omschreven, of over de regels die de gesproken en geschreven taalvormen vastleggen.

Taal, cultuur, identiteit en macht

Een kind dat vandaag in Europa opgroeit zal vaak met meertalige situaties geconfronteerd worden, thuis, in zijn directe omgeving, in de opvang of op school. In deze meertalige wereld wil de EU vooral veeltalig-

Marie-Nicole Rubio (mnrubio.lefuret@noos.fr) is redacteur bij het magazine *Le Furet*, de Franse partner van *Kinderen in Europa*. **Andrée Tabouret Keller** is voorzitter van *Centre d’information sur l’éducation bilingue et plurilingue*, in Aoste, Italië.

heid promoten. Tijdens een ontmoeting van de Europese staatshoofden in Barcelona in maart 2002, weerklonk de vraag om kinderen van jongs af aan minstens twee vreemde talen aan te leren. Het motto: ‘moedertaal plus twee’. In een recent interview sprak Leonard Orban, de Europese Commissaris voor Meertaligheid, over het belang van meertalig zijn: “Ik wil proberen te bewijzen dat culturele en taaldiversiteit geen last, maar een unieke uitdaging is. We moeten ze met beide handen grijpen.” Orban voegde er nog aan toe dat “het aanleren van vreemde talen op erg jonge leeftijd, de beste bijdrage tot de meertaligheid is.”

Vandaag wordt de taal erkend als een belangrijk gegeven, om meerdere redenen: het is een troef voor identiteit, voor cultuur en voor economisch succes. Maar toch lijkt veeltaligheid, of bepaalde vormen ervan, soms erg ambivalent. Christiane Perragaux omschrijft het zo in haar artikel: “Tweetaligheid gold jarenlang als één van de cruciale oorzaken voor een vertraagde taalverwerving en leerproblemen bij kinderen van migrantengezinnen.” Maar de oorzaak ligt niet echt bij de tweetaligheid. Het ligt eerder aan de omgevingen, die niet klaar zijn om tweetalige kinderen op te vangen. We denken daarbij aan eentalige opvanginitiatieven en scholen. Serap Şıkan zegt: “Wanneer de eentalige ontwikkeling van kinderen die in eentalige omgeving opgroeien geldt als maatstaf, dan worden meertalige kinderen benadeeld.” Een ander probleem is de ongelijke status van bepaalde talen, omdat kinderen er van jongs af aan al

een ander waardeoordeel aan geven. Status en macht worden in acht genomen, net als de kennis en de opleiding van opvoeders in de kinderopvang en hun attitude tegenover talen. “Niet de universiteiten hebben de best gekwalificeerde medewerkers nodig, maar wel de voorzieningen voor jonge kinderen”, zegt Anemone Geiger-Jaillett. Ze benadrukt ook de band tussen het gezin en de opvangvoorziening of de school.

In dit nummer

In Europa worden 23 officiële talen gesproken, een veelvoud aan streek-talen en nog eens honderden ‘geïmmigreerde’ talen. Voor Kinderen in Europa is het onmogelijk om op elk van die situaties in te gaan. We geven achtergrondinformatie over de talen die gesproken worden in Europa, een overzicht van de verschillende vormen van taalonderwijs door Anémone Geiger-Jaillett en een artikel van Adrian Butler over de Raad van Europa. Die heeft een pioniersrol vertolkt bij de promotie van het taalonderwijs. Vervolgens onderzoeken we een aantal voorbeelden van sterke taaldiversiteit. In sommige landen heeft die diversiteit meerdere oorsprongen: Wales, Zweden, Duitsland, Italië, Portugal en Roemenië. Er komen ook twee unieke internationale projecten aan bod, die het taalonderwijs een stevige duw in de rug gaven. *Éveil aux langues* en *Éducation et Ouverture aux Langues à L'école* zetten jonge kinderen ertoe aan om open te staan voor taalonderwijs en taaldiversiteit.

We krijgen ook eerstelijnsgetuigenissen over veeltaligheid in een meertalige omgeving. De voor- en de nadelen komen aan bod. Agota Kristof is Hongaarse, en werd Franstalig nadat ze haar thuisland ontvluchtte. Ze vertelt over een leven tussen ‘vijandige’ talen, die ‘haar moedertaal vermoord hebben’. Billy is tien. Hij werd gebo-


ren in Thailand en verhuisde naar Schotland toen hij zeven was. Daar moest hij zich aanpassen aan een nieuwe taal én een nieuw schoolstelsel. Zijn rijke getuigenis toont ons de werkelijkheid achter tweetaligheid: “Wanneer ik Thai spreek, klinkt mijn stem anders, hoger. Mijn Engelse stem klinkt diep.” Michel Vandebroek vertelt over wat het betekent om een meertalig kind, vader en wetenschappelijk onderzoeker zijn in de meertalige Belgische context. Zijn ervaringen hebben geleid tot een sterk engagement voor een opvoeding, die jonge kinderen stimuleert om respect te hebben voor diversiteit.

Conclusie

Een stimulerend taalbeleid richt zich zelden op jonge kinderen. Toch is net deze groep het meest ontvankelijk voor verschillende talen. Kinderen zouden van jongs af aan impulsen moeten krijgen, om de taaldiversiteit rondom ons als een rijkdom te beschouwen. Onze opvanginitiatieven en scholen moeten zich ervan bewust zijn dat gezinnen en kinderen verschillende talen gebruiken. Het is een

voorzet om een pedagogische aanpak te ontwikkelen die bij een meertalige maatschappij aansluit. Opvoeders moeten een opleiding en meer pedagogisch materiaal – cd’s, video’s, spelletjes... – krijgen om deze aanpak te ondersteunen. Zoals alle elementen die samen een cultuur vormen, moeten ook de talen mee-evolueren als ze willen overleven en verder verspreid worden.

Het Europa van morgen moet gestoeld zijn op ons rijke taalervoer en onze taaldiversiteit. Iedere taal brengt nieuwe perspectieven teweeg, een unieke kijk op de wereld, met zijn eigen gedachtegangen en finesses. Dit valt niet te ontkennen – en geen enkele vertaling kan dit ten volle bekrachtigen. Taal is een erg kostbaar gegeven. De waardering van meertalige gemeenschappen en het stimuleren van veeltaligheid zullen versneld tot meer respect en verdraagzaamheid leiden. Hoewel taalinitiatieven voor kinderen zelf nog in de kinderschoenen staan, hopen we dat het met deze uitgave van Kinderen in Europa, verder de goede richting uitgaat.



van ouders. Tegelijkertijd worden we geconfronteerd met verschillende betekenissen van kinderopvang: kinderopvang is meer dan een opvang terwijl ouders aan het werk zijn. Ouders zoeken naar een opvang waar zij en hun kinderen zich welkom voelen, waarvan de begeleid(st)ers partners zijn in het opvoeden van hun kinderen.

Childcare Stories is een film voor iedereen die met kinderopvang in contact komt: ouders, medewerkers kinderopvang, trajectbegeleiders en welzijnswerkers die ouders begeleiden naar de kinderopvang.

Op de dvd vindt je naast de hoofdfilm elf individuele getuigenissen. Deze getuigenissen zijn stuk voor stuk goede aanknopingspunten voor discussie of verdieping.

De dvd *Childcare Stories* brengt de verhalen van zeventien ouders uit verschillende Europese lidstaten. Deze verhalen gaan over kinderopvang als een onmisbare schakel in het leven

De dvd *Childcare Stories* werd gerealiseerd door VBJK in samenwerking met het Vlaamse partnerschap van het Equal-project 'TCCCE ARIA! Childcare in learning networks' en Europese partners van 'Improving childcare, Needs of children and families - demands of the labour market'.

De dvd kun je bestellen bij Uitgeverij SWP (Nederland) of VBJK (Vlaanderen) en kost € 15,-. ISBN: 90 6665 823 1
www.swpbook.com/939

Voor meer informatie:
Uitgeverij SWP, Postbus 257, 1000 AG Amsterdam. Tel. (NL) (0)20 330 72 00, fax (NL) (0)20 330 80 40. Kijk ook eens op www.swpbook.com.
VBJK / Raas Van Gaverestraat 67a, 9000 Gent. Tel. (B) (0)9 232 47 35, fax (B) (0)9 232 47 50. Kijk ook eens op www.vbjk.be.